

๑๔

ม โ ห ส ถ บั ณ ฑิ ต

ต อ น ที่ ๑

(ศุ ภ นิ มิ ต)

บุรุษอาชาไนยเป็นบุคคลหาได้ยากในโลก

ท่านย่อมไม่เกิดในที่ทั่วไป

ท่านเป็นนักปราชญ์ บังเกิดในสกุลใด

สกุลนั้นย่อมถึงความสุข

มโหสถบัณฑิต ตอนที่ ๑ (ศุภนิมิต)

๓๓๓

เรามีชีวิตอยู่ในโลกนี้เพียงไม่ถึง ๑๐๐ ปี ล้วนต้องจากโลกนี้ไป เต็มวันเต็มคืน เราต้องนับวันถอยหลังกันแล้ว เพื่อเตรียมตัวในการเดินทางไปสู่สัมปรายภพ แม้เวลาที่เหลืออยู่อาจจะเป็นระยะเวลาที่แสนสั้น แต่ก็ในช่วงที่มีคุณค่าและสำคัญที่สุด ที่เราจะได้สั่งสมบุญบารมี สั่งสมเสบียงในการเดินทางไกลในสังสารวัฏ ชีวิตหลังความตายนั้นยาวนาน เราจึงต้องทำแต่กรรมดี เพื่อให้ปลอดภัยทั้งโลกนี้และโลกหน้า การประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อให้เข้าถึงพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นที่พึ่งที่ระลึกภายใน จะเป็นหลักประกันที่มั่นคงในการเดินทางไปสู่สัมปรายภพ พระรัตนตรัยนั้นเป็นที่พึ่งอย่างแท้จริง ที่ให้ความอบอุ่นใจ และปลอดภัยที่สุด ที่จะนำเราไปสู่สุดดีทุกภพทุกชาติ จนเราจะหมดกิเลสเข้าสู่อายตนิพพาน

พระลัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ขุททกนิกาย คาถาธรรมบทว่า

“ทุลลโภ ปุริสาชฌโย	น โส สพุตฺต ชายติ
ยตฺถ โส ชายติ ธีโร	ตํ กุลํ สุขเมธติ

บุรุษอาชาไนยเป็นบุคคลหาได้ยากในโลก ท่านย่อมไม่เกิดในที่ทั่วไป ท่านเป็นนักปราชญ์ บังเกิดในสกุลใด สกุลนั้นย่อมถึงความสุข”

มหาวิทยาลัยมหิดล ตอนที่ ๑ (ศุภนิมิต)

๓๓๔

บุรุษอาชาไนย คือ บุคคลผู้เป็นนักปราชญ์บัณฑิต เป็นพระโพธิสัตว์ผู้อุบัติขึ้นมาเพื่อฝึกฝนอบรมตนเอง บ่มบารมีให้แก่อุปการะ มีใจมุ่งตรงต่อหนทางพระนิพพาน เมื่อท่านเกิดมา ท่านจะตั้งใจสั่งสมบุญกุศล ทำแต่ความดีล้วนๆ ไม่ข้องเกี่ยวกับบาปอกุศลอันจะนำความทุกข์มาให้ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และวงศ์ตระกูล บุคคลประเภทนี้ ใ้จะเกิดที่ไหนก็ได้ ท่านไม่เกิดในที่ทั่วไป ด้วยท่านเคยสั่งสมบุญเก่ามาดี เมื่อเกิดทั้งที จะเลือกเกิดในปฏิรูปเทศ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสมต่อการสร้างบารมี จะได้สั่งสมบุญบารมีให้แก่อุปการะ ยิ่งๆ ขึ้นไป ครอบครัวใดได้บุรุษอาชาไนย ผู้มีบุญบารมีมาเกิด ครอบครัวนั้นถือว่าโชคดี มีสิริมงคลเกิดขึ้น เหมือนอย่างเรื่องของมโหสถบัณฑิต

*เรื่องมีอยู่ว่า เย็นวันหนึ่ง พระภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ได้นั่งประชุมกันในธรรมสภา กล่าวสรรเสริญพระพุทธานุคุณของพระบรมศาสดาว่า พระองค์เป็นผู้มีพระปัญญายิ่งใหญ่ มีพระปัญญากว้างขวาง มีพระปัญญาร่าเริง มีพระปัญญาลึกซึ้ง มีพระปัญญาจุลแผ่นดิน มีพระปัญญาหลักแหลม มีพระปัญญาอ่อนไว มีพระปัญญาแทงตลอดในสรรพสิ่ง สามารถครอบงำ

มโหสถบัณฑิต ตอนที่ ๑ (สุภณิมิต)

๓๓๕

วาทะของเจ้าลัทธิอื่นๆ ได้ ทรงทรมานพราหมณ์เจ้าทิฐิ มีกฎ-
ตันตพราหมณ์ และเวรัญชพราหมณ์ เป็นต้น ทรงกลับใจพวก
ปริพาชก นักบวชนอกศาสนาให้หันกลับมานับถือพระรัตนตรัย
ทรงทรมานอมนุษย์เช่นนาคหรือยักษ์ มีอาฬวกยักษ์ เป็นต้น
ทรงเป็นครูของเหล่าพรหมและอรุพพรหม ด้วยพระปัญญาหา
ประมาณมิได้

เมื่อได้เวลาอันสมควร พระบรมศาสดาก็เสด็จมา และ
ตรัสถามว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้พวกเธอนั่งสนทนาถึง
เรื่องอะไรกันอยู่” เมื่อตัวแทนของภิกษุสงฆ์กราบทูลพระองค์แล้ว
จึงตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้น ที่พระ-
ตถาคตมีปัญญาหาประมาณมิได้ แม้ในอดีตกาลเมื่อญาณยังไม่
แก่กล้ายังบำเพ็ญบุรพจริยาเพื่อประโยชน์แก่พระโพธิญาณอยู่นั้น
ก็เป็นผู้มีปัญญามากเหมือนกัน” จากนั้นพระองค์ทรงนำเรื่องใน
อดีตสมัยที่เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิต ผู้กำลังบำเพ็ญ
ปัญญาบารมีให้แก่วรรพ มาตรัสเล่าให้เหล่าภิกษุสงฆ์ได้รับฟังกัน

เรื่องมโหสถบัณฑิตแห่งมิลินทนครนี้ เป็นเรื่องที่ค่อนข้าง
ยาว แต่มีเนื้อหาสาระที่น่ารู้ศึกษามาก เป็นเรื่องเกี่ยวกับการ
ใช้ปัญญา และปฏิภาณอันเฉียบแหลมของพระบรมโพธิสัตว์
แม้บางครั้งจะตกอยู่ในสถานการณ์ที่คับขัน ขนาดเอาชีวิตเกือบ
ไม่รอด แต่ท่านก็ยังมีความมั่นใจคง ใช้สติปัญญาเปลี่ยนวิกฤติมา

มหาวิทยาลัยมหิดล ตอนที่ ๑ (ศุภนิมิต)

๓๓๖

เป็นโอกาส จนสามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้ ทำให้มนุษย์ และเทวาททั้งหลายต่างแซ่ซ้องสรรเสริญ ภาพชาติที่พระองค์ เสด็จพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิตนี้ จึงเป็นภาพชาติที่นักสร้างบารมี ทั้งหลายจะต้องศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระองค์ได้ทรงแสดง ความสามารถทางด้านปัญญาไว้อย่างยอดเยี่ยม

เมืองมิลินทร เป็นราชธานีของแคว้นวิเทหรัฐ เป็นมหานครกว้างใหญ่ไพศาล มีความอุดมสมบูรณ์ และคับคั่งไปด้วยผู้คน มีพระเจ้าวิเทหราชเป็นจอมราชันย์ ทรงปกครอง ประชาาราษฎร์ด้วยทศพิธราชธรรม มีพระทัยมุ่งที่จะอำนวยความสะดวก สุขความสงบร่มเย็นแก่พสกนิกรอย่างทั่วถึง พระองค์ทรง แต่งผู้ที่อุดมด้วยคุณวุฒิและวัยวุฒิ มีความรู้ความสามารถให้ เป็นที่ปรึกษาราชการบ้านเมือง มีบุโรหิตผู้ให้คำแนะนำปรึกษา ถึง ๔ ท่าน มีนามตามลำดับอาวุโส คือ อาจารย์เสนกะ อาจารย์ ปุกกุสะ อาจารย์กามินท์ และอาจารย์เทวินท์ อาจารย์ทั้งสี่นี้ เสมือนเป็นจตุสดมภ์แห่งปัญญา ที่คำจุนวิเทหรัฐและราช- บัลลังก์ไว้เป็นอย่างดี ทำให้ปราศจากภัยทั้งภายนอกและภายใน ถึงกระนั้นพระเจ้าวิเทหราชก็ยังทรงใฝ่พระทัยที่จะแสวงหา ผู้รู้บัณฑิตนักปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญในการต่างๆ มาช่วยกันทำนุ- บำรุงบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป

มโหสถบัณฑิตตอนที่ ๑ (ศุภนิมิต)

๓๓๓

ใกล้รุ่งวันหนึ่งพระองค์ทรงพระสุบินว่า ที่ท้องพระลานหลวงมีกองเพลิงลุกขึ้นมุลละ ๑ กอง รวมเป็นกองเพลิง ๔ กอง แต่ละกองประมาณเท่าป้อมปราการของพระราชนิเวศน์ เป็นกองเพลิงโชนแสงรุ่งโรจน์สว่างไสว พลันเกิดมีกองเพลิงอีกกองหนึ่งผุดพุ่งขึ้นมาท่ามกลางกองเพลิงทั้งสี่ กองเพลิงที่ห้านี้มีจุดเริ่มต้นเป็นจุดเล็กๆ ประมาณเท่าแสงหิ่งห้อย ทว่าฉายแสงพวยพุ่งจากกลางพระลานหลวงไปจรดถึงพรหมโลก แสงนั้นสว่างเจิดจ้าไปทั่วจักรวาล โชติช่วงรุ่งเรืองกว่าแสงสว่างใดๆ

ความสว่างที่แผ่ขยายกว้างออกไปเป็นปริณทลส่องกระจ่างยิ่งกว่าแสงดาว แสงจันทร์ แสงอาทิตย์หรือสิ่งใดๆ บนภาคพื้นดินในอาณาบริเวณโดยรอบ ทำให้ของชิ้นเล็กชิ้นน้อยขนาดเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาดก็สามารถมองเห็นได้กระจ่างชัดมหาชนชาวโลกพร้อมทั้งเทพยดา พรหม อรูปพรหม พากันน้อมนำของหอมและดอกไม้เข้ามาบูชากองเพลิงนั้น แสงสว่างที่พวยพุ่งนั้นเย็นฉ่ำเหมือนแสงแห่งพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ มหาชนพากันมาหอมล้อมเปลวเพลิงนั้นอย่างผาสุก ไม่มีใครได้รับความร้อน แม้เพียงชุมชนหนึ่งก็ทำได้เป็นอันตราายไม่ มีความเย็นอย่างเป็นสุขน่าอัศจรรย์ทีเดียว

พระเจ้าวิเทหราชทรงพระสุบินแล้ว ก็สะดุ้งพระทัยตื่น

มโหสถบัณฑิต ตอนที่ ๑ (ศุภนิมิต)

๓๓๘

พลากรำพึงถึงพระสุบินตามปกติวิสัยของผู้นำว่า จะเป็นนิมิตร้ายหรือดีประการใด พระองค์มีอาจะทรงทำนายได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่บ้านเมืองพระราชสมบัติ หรือจะมีเหตุการณ์อันเป็นมหามงคลเกิดขึ้น

รุ่งเช้า ท่านราชบัณฑิตผู้เป็นจตุสดมภ์แห่งวิเทหรัฐพากันมาเข้าเฝ้า ครั้นถวายบังคมแล้ว พระเจ้าวิเทหราชตรัสเล่าเรื่องพระสุบินให้ฟัง พลากรับสั่งว่า “ท่านอาจารย์โปรดทำนายนิมิตนี้ทีเถิดว่า จะดีหรือร้ายประการใด” ท่านเสนกะวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้วได้กราบทูลยืนยันมั่นเหมาะว่า “ขอเดชะพระองค์ผู้สมมติเทพ กองเพลิงในพระสุบินที่ตรัสเล่าเป็นไฟเย็นปราศจากความร้อน ไม่มีลักษณะแผดเผาแต่ประการใด แม้บุคคลจะห้อมล้อมล้อมจวนไปมา ก็มิได้รู้สึกในอาการร้าวร้อนกระวนกระวาย เพลิงในพระสุบินจึงเป็นเพลิงที่ให้ความร่มเย็นสงบสุขแก่มหาชน จึงเห็นด้วยเกล้าว่า กองเพลิงนั้นเป็นนิมิตแห่งผู้มีปรีชาญาณอันเจิดจรัส เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่มหาชนอย่างแน่นอน

กองเพลิงในท่ามกลางที่ปรากฏเริ่มเป็นจุดเล็กๆ นี้ เป็นนิมิตรบ่งถึงผู้มีบุญมีปัญญาเอกอุตม ล่วงพ้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งสี่ ผู้เป็นประดุจกองเพลิงโดยรอบ คอยปรนนิบัติพระองค์ นับเป็นบัณฑิตคนที่ ๕ ผู้จะมาสู่พระบรมโพธิสมภารในวัยเยาว์

มโหสถบัณฑิต ตอน ที่ ๑ (ศุภนิมิต)

๓๓๕

บัณฑิตท่านนี้จะเป็นที่นิยมเคารพบูชาของทวยเทพ และมนุษย์
ทั้งหลาย หากผู้เสมอเหมือนมิได้ทีเดียว พระเจ้าข้า”

เป็นคำทำนายพระสุบินนิมิตของพระราชา ผู้จะได้บุรุษ
อาชาไนยมาเป็นบัณฑิตคู่บุญคู่บารมี ที่จะช่วยเสริมให้ราชธานี
ของพระองค์เจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรยิ่งขึ้นไป บุรุษอาชาไนย
ท่านนี้คือใคร ให้ทุกท่านติดตามในตอนต่อไป และให้หมั่น
ประพฤติปฏิบัติธรรม เจริญสมาธิภาวนาให้สม่ำเสมอทุกวัน
อย่าให้ขาด เราจะได้มีดวงปัญญาบริสุทธิ์เกิดขึ้น เป็นบัณฑิต
นักปราชญ์ทั้งทางโลก และทางธรรมกันทุกคน

